Odmiana spójki

Da, dearu, desu

Autor: Krzysztof Wojciech Olszewski

Co to jest spójka?

Spójka to łącznik orzeczenia imiennego w japońskim, podobnie jak po polsku powiemy *być studentem* (i to 'być' jest właśnie łącznikiem orzeczenia imiennego), to w japońskim odpowiedniku 学生だ *gakusei da* 'da' pełni tę samą funkcję. Spójka występuje w japońskim po **na-przymiotnikach** i **rzeczownikach**, ponadto w stylu uprzejmym forma *desu* jest wyznacznikiem grzeczności w odmianie i-przymiotnika.

Ile stylów ma japońska spójka?

Spójka w języku japońskim występuje w 3 stylach:

a) だ - styl kolokwialny, używany w rozmowie między bliskimi znajomymi, przyjaciółmi, w rodzinie (lub wymuszany przez gramatykę zdania, np. przez spójniki, końcówki)

b) である - styl prasowy, typowy dla języka pisanego (prasa, artykuły naukowe, ale już niekoniecznie literatura piękna)

c) です - styl uprzejmy, właściwy dla osób, które są ze sobą na "pan/pani", ale nie są zobligowane do wyrażania wobec siebie szczególnej grzeczności, jak np. sprzedawca wobec klienta.

Uwaga! Zasadniczo pomijam w tej prezentacji honoryfikatywne (grzecznościowe) formy spójki: *gozaimasu* i *de gozaimasu*. Zostaną one objaśnione przy innej okazji.

Uwaga 1! Tworzona analitycznie konstrukcja gramatyczna: *noda, nodesu* wyjaśniająca sytuację, osłabiająca asercję kończy się na spójkę, więc w tym wypadku reguły odmiany spójki też będą obowiązywać.

Uwaga 2! Spójka absolutnie **nie jest czasownikiem!** Co więcej, w znanym kontekście może zastępować każdy czasownik japoński, stąd słynnych zdań typu: 私は天ぷらです。 *Watashi wa tenpura desu* nie tłumaczymy 'Jestem tempurą' (haha), tylko 'Proszę o (wybieram) tempurę'.

Przez co odmienia się spójka (czyli ile ma form)?

Spójka odmienia się przez te same kategorie, jak czasowniki i i-przymiotniki, czyli:

a) **2 czasy**: teraźniejszo-przyszły i przeszły

b) w każdym z nich ma formię **twierdzącą** i **przeczącą**

Łącznie mamy więc 4 formy. Dodatkowo podaję formę łączącą zarówno twierdzącą, jak i przeczącą (**tryb łączący**), jak i **tryb przypuszczający**.

	だ		である		です	
	Twierdzenie	Negacja	Twierdzenie	Negacja	Twierdzenie	Negacja
Czas teraźniejszo-przyszły	だ	じゃない	である	ではない	です	じゃありません・**じゃないです**
Czas przeszły	だった	じゃなかった	であった	ではなかった	でした	じゃありませんでした・**じゃなかったです**
Tryb łączący	で	じゃなくて	で・であり	ではなく	で	じゃなくて
Tryb przypuszczający	だろう		であろう	ではなかろう	でしょう	

Objaśnienia

Terminologia: w moich opracowaniach gramatycznych przyjąłem określać jap. 体 *tai* (np. ダ体) mianem 'stylu', np. styl uprzejmy, styl kolokwialny. Odnośnie trybów łączącego i przypuszczającego - istnieje tendencja wśród nauczycieli jap. w Polsce nazywania wszystkiego formami i tłumaczenia w ten sposób jap. określenia 文型 *bunkei*. W mojej ocenie zacierane jest w ten sposób rozgraniczenie między analitycznymi konstrukcjami gramatycznymi (np. したことがある) a syntetycznymi formami, w przypadku których warto posiłkować się terminologią używaną do opisu morfologii j. europejskich. Tryb łączący to po prostu formy łączące, natomiast tryb przypuszczający to forma wolicjonalno-przypuszczająca - w przypadku spójki oczywiście wyrażająca tylko przypuszczenie (znaczenie wolicjonalne jest w wypadku czasowników).

Formy skrócone: pamiętajmy, że では skraca się regularnie w języku mówionym do じゃ. Stąd w stylu uprzejmym możemy powiedzieć zarówno じゃありません, jak i ではありません (jeśli chcemy wyrazać się bardziej elegancko); dla stylu kolokwialnego w zasadzie skróty są obligatoryjne. Natomiast nie wystąpią one w stylu prasowym, tam zawsze będzie ではない (no, chyba że mamy do czynienia z mową zależną).

Warianty: negacja spójki w stylu uprzejmym ma 2 warianty - じゃありません i じゃないです i odpowiednio じゃありませんでした oraz じゃなかったです - ten drugi wariant jest postrzegany jako kolokwializm i do niedawna jeszcze nie był uznawany za normę.